

27 MAART 2010

DeMorgen Magazine

Actueel

- Moritz Waldemeyer, de rock'n-roll technicus van Bono en Rihanna

Weg&weer

- Mini-special Azië: Sri Lanka, 3 x Malediven

Mode

- Meesterlijk zwart in het MoMu
- Suzy Menkes over mix and match

Al Dente

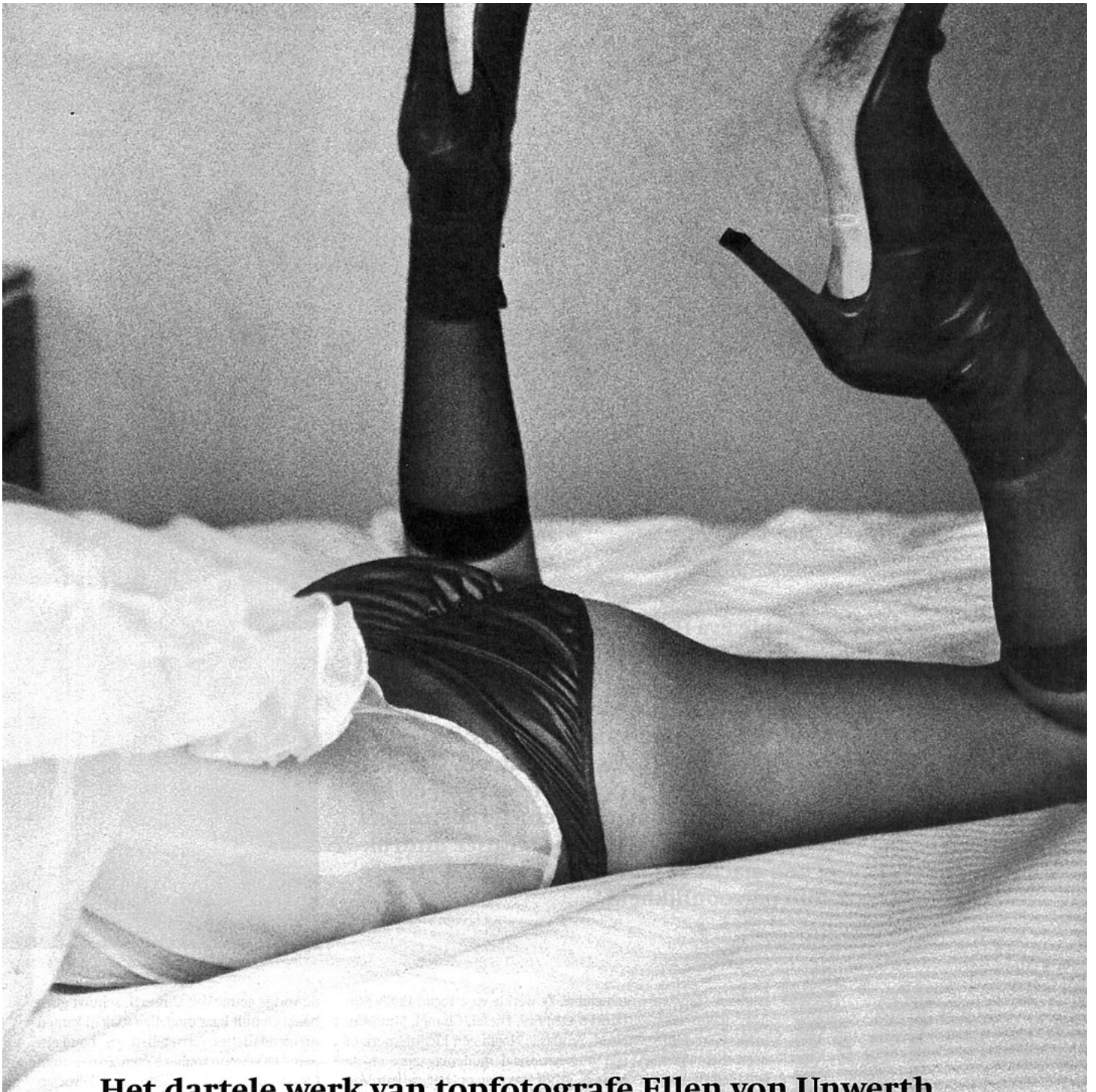
- Le Chateaubriand, topbistro in Parijs
- Zonde van het eten: Henk Rijckaert

Fräulein

Ellen von Unwerth

Ellen von Unwerth, fotografe par excellence van 'erotic femininity'. Veerle Helsen interviewt de dame die ooit de wereld verbaasde met haar Wonderbra-campagne en Claudia Schiffer ontdekte.

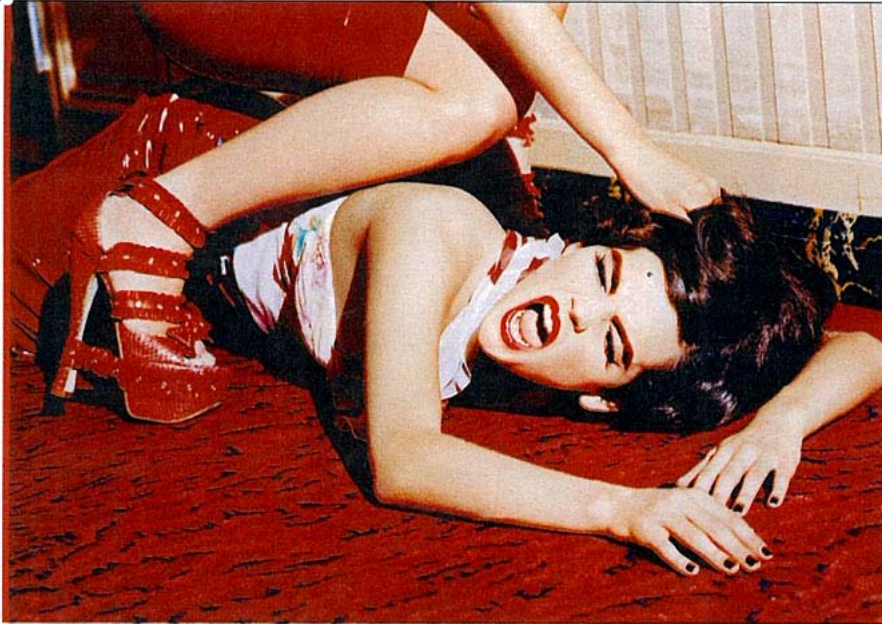

Het dartele werk van topfotografe Ellen von Unwerth

**‘Ik haat het als
ik een voyeur
word genoemd’**

'Hello Boys', lachte Eva Herzigova in 1994 vanaf posters naar voorbijgangers. De Wonderbracampagne deed mannenharten op hol slaan en zorgde voor heuse files op de wegen. De vrouw áchter de camera, Ellen von Unwerth (56), is vandaag een van 's werelds meest invloedrijke modefotografen. Als ex-topmodel stond ze aan beide kanten van de lens en ze steigert bij de kritiek dat ze vrouwen zou objectiveren. 'Ik portretteer sterke vrouwen. Ik zou het zelfs nog straffer uitdrukken: ik geef hen macht. Ik laat hun seksualiteit zien, ja, maar ook hun persoonlijkheid.'

DOOR VEERLE HELSEN

Misschien kent u haar naam niet, maar haar foto's doen ongetwijfeld wel een belletje rinkelen. De succesvolle 'Hello Boys'-Wonderbra-reclame uit het begin van de jaren negentig bijvoorbeeld. Chauffeurs gingen in de remmen toen ze de uitdagende foto's van Eva Herzigova zagen, en hun vrouwen bestormden lingeriewinkels. De foto's betekenden het begin van de carrière van Herzigova. Fotografe Ellen von Unwerth had op dat moment haar grote doorbraak al áchter de rug, want enkele jaren eerder had ze ook al de Duitse Claudia Schiffer ontdekt en groot gemaakt met een andere veelbesproken campagne voor Guess Jeans.

Vandaag mag Von Unwerth zich rekenen tot de selecte top van 's werelds meest invloedrijke modefotografen, traditioneel een man-

nenclubje. Ze werkte voor *Vogue*, *Vanity Fair*, *Dazed & Confused*, Diesel, Chanel, Miu Miu, H&M, Adidas,... Noem een kledingmerk of een internationaal modemagazine en de kans is groot dat het op het cv van Von Unwerth prijkt. De opvallendste beelden uit haar portfolio zijn nu verzameld in een lijvig – en prijzig – boek bij Taschen en naar aanleiding van de publicatie had DMM een telefonisch interview met haar. Ze klinkt opgewekt en duidelijk opgelucht dat het 482 pagina's tellende boek éindelijk af is. De keuze kon haast niet op een andere uitgeverij dan Taschen vallen. De Duitse publishmagnaat is immers gespecialiseerd in boeken met erotische beelden, van kunstfotografie tot porno. En dat is nu net het spectrum waarin ook Von Unwerth zich begeeft.

KANTEN NIEMENDALLETJES

Haar beelden tonen een vrouwelijke seksualiteit die doet denken aan Helmut Newton uit

de vorige eeuw. Von Unwerth schuwt geen naakt en hult haar modellen vaak in kanten niemendalletjes, jarretellen en bondage-items. Of gewoon zonder kleren. Zoals Naomi Campbell met enkel stiletto's aan de voeten en een sigaret in de hand, op een shoot uit 1994 voor het magazine *The Face*. Of Drew Barrymore die enkel haar katje vasthoudt op een foto getiteld 'Two Kittens'.

Toen de bewuste campagne van Wonderbra voor het eerst gelanceerd werd, protesteerden vrouwenbewegingen bij zoveel expliciete seksualiteit in het straatbeeld. Maar de feministische criticasters wisten zich geen houding meer te geven toen bleek dat de campagne door een vrouwelijke fotografe was gemaakt. Von Unwerth steigert bij het commentaar dat ze vrouwen zou objectiveren. "Daar ga ik absoluut niet mee akkoord. Ik portretteer sterke vrouwen. Ik zou het zelfs nog straffer uitdrukken: ik geef hen macht. De vrouwen op mijn foto's zijn geen

geobjectieerde wezens. Ze hebben controle over wat ze doen. Ik laat hun seksualiteit zien, ja, maar ook hun persoonlijkheid. Mensen omschrijven mijn foto's altijd als erotisch, maar zelf zie ik dat zo niet. Ik zie vrouwen die fun hebben. Ik zie speelsheid en vrolijkheid. Humor ook. Ik hoor het niet graag als mijn foto's het label 'erotisch' krijgen."

"Ellen fotografeert bijna als een voyeur. Ze maakt héél erg sexy foto's. Als je naar haar foto's kijkt, zou je denken dat ze door een man genomen zijn. Ik zou durven zeggen: een oudere man die houdt van jonge meisjes." Een citaat van Isabella Rossellini die meermaals voor de lens van Von Unwerth stond. Rossellini bedoelde het positief, maar het schoot bij Von Unwerth in het verkeerde keelgat. Haar ergernis is voelbaar doorheen de telefoon. "Ik heb dat citaat gelezen, ja, en ik was ontsteld! Ik wou dat ze dat niet gezegd had. Het deed me denken aan een oude perverse man. Ik vind het vreemd dat ze mij op die manier ziet.

Ze heeft een punt in die zin dat elke fotograaf eigenlijk een beetje voyeuristisch te werk gaat, maar ik zie wat anderen — mannen — niet zien en dat maakt mijn werk interessant. Wat ze zei, vond ik niet fijn en het verraste me."

Ik vraag aan mijn modellen het tegengestelde van wat ik zelf verafschuwde. Ik zie graag spontaneïteit

Je zou denken dat vooral mannen de foto's van Ellen von Unwerth weten te appreciëren, maar dat blijkt niet te kloppen. Volgens de fotografe zijn het voornamelijk vrouwen die

naar haar foto's kijken. "Ik heb recent nog een expo gehad in de Londense galerie van Michael Hoppen naar aanleiding van mijn nieuwe boek, en hij kwam me zelf vertellen dat hij verrast was door het grote aantal vrouwelijke bezoekers. Vrouwen voelen zich best wel aangetrokken tot sexy fotografie. Als ze weten dat er een vrouw achter de camera stond, komen de foto's minder agressief over." "Modelfotografie wordt al jaren gedomineerd door mannelijke fotografen, maar ik zie ook heel wat vrouwen opkomen en ik vind hun foto's vaak een pak interessanter. Ze stralen een andere soort sensualiteit uit. Niet zozeer 'in your face sexy'. Mysterieuzer. (denkt na) Misschien zit er ook meer research achter, ik weet het niet." Dat modellen zich anders voelen als er een vrouw achter de camera staat, daar is Von Unwerth honderd procent van overtuigd: "Absoluut. Ze voelen zich vrijer en gedragen zich losser. Ze kunnen ondeugend kijken zonder als een verleidster over te komen." ▶

DMM | coverstory

CLAUDIA SCHIFFER

'Mensen omschrijven mijn foto's altijd als erotisch', aldus Von Unwerth. 'Zelf zie ik dat zo niet. Ik zie vrouwen die fun hebben.' Zoals Claudia Schiffer die zich amuseert met een teddybeer.

► CIRCUSMEISJE

Von Unwerth maakt er geen geheim van dat ze niet geschoold is, in algemene noch in technische kennis. Toen ze twee was, verloor ze haar beide ouders, waardoor ze opgroeide in weeshuizen en bij pleegouders, en ze regelmatig schooldagen oversloeg. Ondanks de tegenspoed die haar op jonge leeftijd overviel, kende ze toch een gelukkige jeugd, zegt ze. Op haar zestiende richtte ze samen met enkele vrienden op een boerderij in de Beierse bergen een hippiecommune op. "We speelden muziek en dansten op Frank Zappa en The Rolling Stones, zonder ons zorgen te maken over de toekomst. We trokken zonder geld op zak doorheen heel Europa. Overdag gaven we op straat kleine theatershows en 's nachts sliepen we in openlucht. Het was een fantastische tijd, waarschijnlijk de beste uit mijn leven. We waren vrij en onbekommerd", zegt Von Unwerth over die periode. Enkele jaren later ging ze als messengooister en clownsassistente aan de slag bij het Duitse circus Roncalli. "Ik woonde ooit een show van hen bij, en ik was meteen verkocht. Roncalli was zo anders dan alle andere circussen die ik ooit had gezien. Roman Polanski en Ingmar Bergman zaten zelfs in het publiek. Achteraf sprak ik de circusregisseur aan en vroeg hem om een job. Hij wierp één blik op mij en zei 'Waarom niet, je ziet er wel uit als een circusmeisje'."

Net op het moment dat ze haar leven wilde omgooien en zich op haar achttiende wilde inschrijven aan de universiteit van München, wordt ze gespot door een modellen scout. "Ik liep de trappen van de unief op, toen een modellen scout me aansprak. Ik moest er geen seconde over nadenken. Ik heb me omgedraaid en ik ben die trappen nooit meer opgelopen", vertelt ze. Ze nam de trein naar Parijs, waar ze bij het prestigieuze bureau Elite een succesvolle modellen carrière uitbouwde. Ze werd ooit zelf nog *geshoot* door Helmut Newton, de fotograaf aan wiens werk ze schatplichtig is.

Op haar 28ste verjaardag kreeg ze van haar vriend een Nikoncamera cadeau. "Voordien had ik nooit interesse getoond in fotografie. Ik kende er niets van. Het leek me vooral aartsmoeilijk. Ik bewonderde modefotografen, ik heb nooit gedacht dat ik ooit een van hen zou worden. Maar toen ik die Nikon had gekregen, ben ik zelf beginnen te experimenteren met foto's. We hadden onze eigen donkere kamer en daar begon ik steeds meer en meer uren in door te brengen", herinnert ze zich. De eerste keer dat ze haar foto's opstuurde naar een magazine, had ze meteen

MUZIEK Von Unwerths werk op de cd-covers van Christina Aguilera, Rihanna en Britney Spears. Minder bekend is dat de fotografe ook al videoclip heeft geregisseerd.

prijs. Het Franse alternatieftrendy blad *Jill* publiceerde meteen zes pagina's. "De shoot werd opgemerkt door de Britse ontwerpster Katharine Hamnett en zij vertrouwde me dadelijk een nieuwe campagne toe. En toen deed ik Guess Jeans met Claudia en ik was vertrokken. Het is allemaal héél snel gegaan." Op amper twintig jaar tijd bereikte Ellen von Unwerth de absolute top in twee verschillende domeinen.

DARTELE KITSCH

"Ik heb uit mijn modellen carrière zeker dingen geleerd die ik nu als fotografe kan gebruiken", zegt ze. "Ik haatte het als ik in de winter in bikini op de foto moest, en ik in de zomer in een bontjas stond te zweten. Maar bovenal haatte ik het als fotografen mij urenlang stijf lieten poseren. Ik heb van nature een actieve persoonlijkheid en ik wilde onnozel doen voor de lens, maar dat werd zelden getolereerd. Ik vraag nu aan mijn modellen het tegenovergestelde van wat ik zelf zo verafschuwde. Ik zie graag spontaneïteit op foto's. Ik geef de modellen geen instructies, ik wil dat ze mij verrassen." Na een shoot met Naomi Campbell vertelde ze aan *American Photo Magazine*: "De shoot vond plaats in Mexico. Naomi had zich geprikt aan een cactus en ze hief haar lange jurk op om te krabben. Op zo'n moment druk ik af

Snap. Een écht moment, niets fake. Maar ik weet zeker dat *Vogue* de foto niet zal gebruiken omdat de jurk gekreukt is."

De speelsheid waar Von Unwerth over spreekt, maakt haar uniek binnen de mode fotografie. Ze mixt mode met seksualiteit à la Helmut Newton, maar ze voegt er een portie nonchalance aan toe. Darteel kitsch, soms ook humor en ironie die het concept Fashion met grote F enigszins relativeren. De foto shoots van Ellen von Unwerth zijn beroemd en berucht, naar verluidt vinden er heuse party's op de set plaats. Een gerucht dat ze niet ontkent: "Daar is wel iets van aan. (*Schaterlacht*) Waarom niet? We openen al eens een fles champagne, ja. Niet dat we daar dan dronken van worden, maar er hangt wel altijd een losse sfeer. Ik hou er niet van als iedereen op een fotoshoot gestresseerd is. Ik wil fun zien op mijn foto's, dus moeten mijn modellen ook fun hebben."

OUT OF FOCUS

Dat ze geen technische achtergrond heeft, stoort haar niet, integendeel. "Voor sommige fotografen betekent techniek alles. Voor mij niet. Natuurlijk is de belichting belangrijk, zeker als ze vrouwen er extra mooi kan laten uitzien. Maar in het algemeen ben ik meer geïnteresseerd in wat er allemaal gebeurt vóór de camera – de expressie, de emotie –

STILSTAAND FILMBEELD 'Ik vind mijn foto's geslaagd als ze iets weghebben van een stilstaand filmbeeld', zegt Von Unwerth over haar fotografijstijl.

dan in de camera zelf. De beslissing wat je gaat fotograferen lijkt me belangrijker dan welke techniek je gaat gebruiken." Veel van haar foto's zijn *out of focus*, iets wat je bij weinig modefotografen ziet. Von Unwerth heeft er haar handelsmerk van gemaakt. "Nochtans doe ik het niet bewust. Ik schiet foto's in een snel tempo en mijn modellen bewegen veel. Ik zie een leuk beeld en ik wil het onmiddellijk vastleggen op foto. Als ik een reeks negatieven bekijk, is de eerste foto die mij onmiddellijk opvalt, bijna altijd onscherp. Anderen geven dan het commentaar dat de focus niet juist zit, maar dat is net wat me aantrekt. Het geeft extra emotie."

Tot voor enkele jaren zwoer ze dat ze nooit digitaal zou gaan, maar tegenwoordig heeft ze toch de omschakeling gemaakt. "Ik weet niet waarom eigenlijk. Ik vond dat ik het een kans moest geven. Misschien om mijn foto's een modernere look te geven? Maar ik ben me wel bewust gebleven van mijn eigen stijl. Via digitale fotografie kan je beelden bijvoorbeeld extra korrelig maken, iets wat je vaak ziet in mijn werk. Het is zeker niet zo dat ik nu de hele tijd achter de computer zit, maar om eerlijk te zijn: het is toch makkelijker om mee te werken."

RIHANNA EN CHRISTINA

Minder bekend is dat Von Unwerth ook vaak

gevraagd wordt door artiesten om hun cd-covers te fotograferen, onder meer door Britney Spears en Rihanna. Nog minder bekend is dat ze ook videoclipjes regisseert. Duran Duran en Salt-N-Pepa in de jaren negentig, of recenter Christina Aguilera. Wie haar videoclip 'I got trouble' uit 2007 op YouTube bekijkt, herkent de stijl van Von Unwerth

Bij een vrouwelijke fotografe kan een model ondeugend kijken en niet als verleidster overkomen

van ver. Veel vrouwelijke popsterren of actrices vragen expliciet naar Von Unwerth. Het lijstje bekende sterren dat voor haar lens passeerde, is eindeloos lang. Kate Moss, Penélope Cruz, Vanessa Paradis, Eva Mendes, Dita Von Teese, Carla Bruni, Kylie Minogue.... Over hoe ze met de sterren omgaat, wil ze niet veel kwijt, behalve dan dat ze niet gelooft in *best angles*. "Ik vind het irritant als ze over hun 'beste kant' beginnen. Natuurlijk zeg ik hen

dat niet met die woorden (*licht*). Ik pak dat subtieler aan. Meestal hebben ze geen gelijk en vind ik net een ander perspectief aantrekkelijker."

Haar eigen stijl beschrijven, vindt ze moeilijk. Een lange pauze aan de telefoon. "Euh... Ik weet niet. Misschien levendig? Spontaan? Ik vind mijn foto's geslaagd als ze iets weghebben van een stilstaand filmbeeld. Ik hou van sexy beelden. Foto's waarop vrouwen er prachtig uitzien. Ik weet het niet... misschien is het beter als anderen het uitleggen."

De titel van haar nieuwste boek, *Fräulein*, is een veelzeggend woord. "Het betekent *mademoiselle* in het Duits, en het staat voor het soort vrouw waar ik van hou: zelfverzekerd, fun, sterk en vrij. Ik heb bewust voor die titel gekozen en foto's uitgezocht die erbij passen. Vroeger werd het woord in onze taal frequenter gebruikt. Maar tegenwoordig lijkt er wel een vloek op te rusten omdat sommige vrouwen zich erdoor beledigd voelen. Een ongelukkige evolutie, als je het mij vraagt, want ik vind het fantastisch als mensen mij 'Fräulein' noemen." ■

INFO *Fräulein*, Taschen, 500 euro, ISBN 978-38-365-1477-4

